

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 18 juni 2021

Mål nr

B 451-21

PARTER

Klagande

WILLIAM Mikael Clayton, 19900321-5150

Åsen

Stormasväg 2

796 90 Älvdalen

Ombud och offentlig försvarare: Advokat Erik Söderman

Advokaterna Söderman och Bergsten HB

Box 83

795 22 Rättvik

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Sabotage mot blåljusverksamhet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2020-12-21 i mål B 12604-20

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Erik Söderman ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av William Clayton i Högsta domstolen med 8 906 kr. Av beloppet avser 7 125 kr arbete och 1 781 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

William Clayton har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom eller i vart fall sätta ned påföljden.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 3.

Riksåklagaren har justerat åtalet på så sätt att det i fråga om båda gärningarna görs gällande att de har varit sådana att de kunde förväntas allvarligt försvåra eller hindra uttryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. En polisbil patrullerade nattetid i centrala Mora och mötte då en personbil som framfördes i hög hastighet. Polisen körde efter bilen som inte stannade på uppmaning utan i stället ökade farten. Under det fortsatta efterföljandet, som pågick en längre sträcka mellan Mora och Älvdalen, hade polisbilens påslagna blåljus. Vid två tillfällen försökte en mindre lastbil hindra polisbilens färd, men polisbilens förare lyckades väja undan och på så sätt undvika en kollision. Efterföljandet kunde därefter fortsätta.

2. William Clayton åtalades för att som förare av lastbilen först ha kört ut framför polisbilens och senare ha kört mot bilen i syfte att blockera dess färd. Tingsrätten dömde William Clayton för två fall av sabotage mot blåljusverksamhet till fängelse i fyra månader. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

3. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt från vad hovrätten har funnit utrett om de faktiska omständigheterna. Målet gäller därmed främst om gärningarna ska anses ha varit ägnade att allvarligt försvåra eller hindra polisens utryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet på det sätt som krävs för ansvar för sabotage mot blåljusverksamhet.

Den rättsliga regleringen och dess innebörd

Allmänt om brottet

4. Bestämmelserna om sabotage mot blåljusverksamhet finns i 13 kap. 5 c § brottsbalken. Där föreskrivs ansvar för den som angriper eller på annat sätt stör polisverksamhet, räddningstjänst eller ambulanssjukvård genom att (1) använda våld eller hot om våld mot verksamhetens personal eller mot

personer som bistår verksamheten, (2) tillgripa eller skada fordon eller annat hjälpmedel som används eller ska användas i verksamheten, eller (3) vidta annan otillbörlig åtgärd. För straffansvar krävs vidare att gärningen är ägnad att allvarligt försvåra eller hindra uttryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet.

5. Straffet är fängelse i högst fyra år. För grovt brott är straffskalan fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid. I förarbetena uttalas att brottslighetens art är sådan att påföljden bör bestämmas till fängelse även om varken straffvärdet eller tidigare brottslighet skulle motivera det. Styrkan i fängelsepresumtionen får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. (Se prop. 2018/19:155 s. 28.)

6. Bestämmelserna infördes mot bakgrund av att det i vissa områden hade förekommit återkommande angrepp mot polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Angreppen hade bestått i bl.a. stenkastning, skottlossning, falsklarm samt skadegörelse på och stölder ur polisbilar. Det övergripande syftet med de nya bestämmelserna var att skydda blåljusverksamheterna så att de kan fullgöra sina samhällsviktiga uppdrag. (Jfr a. prop. s. 9 ff.)

7. Regleringen omfattar angrepp och störningar på uttryckningsverksamhet och brottsbekämpande verksamhet. I begreppet uttryckningsverksamhet ingår polisens arbete på grund av en händelse eller ett brott som påkallar en omedelbar insats. Med brottsbekämpande verksamhet avses polisverksamhet som syftar till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller till att utreda eller beivra brott. (Se a. prop. s. 21 och 41.)

8. Kriminaliseringen tar sikte på angrepp mot och störningar av den aktuella verksamheten som sådan. Systematiskt och terminologiskt handlar det om ett allmänfarligt sabotagebrott, vilket närmast leder tankarna till gärningar som går ut på att allvarligt rubba viktiga samhällsfunktioner. Det sagda ute-

sluter inte att den som själv är föremål för ett ingripande kan göra sig skyldig till brottet. I vart fall mer typiska fall av ohörsamhet eller motvärn i samband med ett sådant ingripande får emellertid anses falla utanför tillämpningsområdet (jfr a. prop. s. 22 och SOU 2018:2 s. 132).

9. Den förhållandevis stränga straffskalan för brottet motsvarar vad som gäller för övriga sabotagebrott i 13 kap. brottsbalken. De gärningar som bestraffas som sabotage mot blåljusverksamhet bör därmed i princip ligga i nivå med dessa övriga brott i svårhetsgrad (jfr a. prop. s. 26 f.).

Närmare om ”ägnad att allvarligt försvåra eller hindra uttryckningsverksamhet eller brottsbekämpande verksamhet”

10. För att en gärning ska vara straffbar som sabotage mot blåljusverksamhet krävs, som redan har framgått, att gärningen är ägnad att allvarligt försvåra eller hindra sådan verksamhet som skyddas genom bestämmelserna. Straffansvar förutsätter alltså inte att angreppet eller störningen i det enskilda fallet verkligen har lett till en sådan konsekvens utan det är tillräckligt att agerandet har varit ägnat att göra det. Med det avses att en sådan följd typiskt sett ska framstå som en sannolik följd av angreppet eller störningen sett till dess art och nivå (se a. prop. s. 20 och 42).

11. Genom det kvalificerande rekvisitet allvarligt försvåra eller hindra har straffansvaret begränsats. Vissa sorters angrepp mot personal eller egendom, t.ex. stenkastning mot blåljuspersonal eller deras fordon i samband med en insats, når regelmässigt upp till nivån för straffbarhet. När det gäller gärningar som har mindre påverkan kan det finnas skäl att vid värderingen av allvaret fästa vikt vid, utöver angreppets eller störningens karaktär, vilken typ av verksamhet som det är fråga om och under vilka omständigheter som den har angripits eller störts.

12. I samband med akuta ingripanden innebär redan en mycket liten yttre påverkan många gånger att verksamheten allvarligt försvåras eller hindras medan det typiskt sett krävs en större påverkan för att allvarligt försvåra eller hindra mindre brådskande åtgärder. I linje med detta synsätt uttalas det i förarbetena att en ordningsstörning endast i undantagsfall kan anses ägnad att allvarligt försvåra eller hindra brottsbekämpande verksamhet (se a. prop. s. 22 och 42, jfr Lagrådets yttrande a. prop. s. 65 f.). Det är samtidigt så att både uttryckningsverksamhet och brottsbekämpande verksamhet inrymmer åtgärder av vitt skilda slag. Denna kategorisering bör därför inte i sig vara avgörande för bedömningen av straffbarheten.

Bedömningen i detta fall

13. William Clayton har med lastbil vid två tillfällen försökt blockera en polisbils färd. Det är uppenbart att hans agerande utgjorde otillbörliga störningar av polisens verksamhet, som i båda skedena av det aktuella händelseförloppet får betecknas som uttryckningsverksamhet.

14. Polisbilen framfördes med påslagna blåljus, vilket har inneburit en skyldighet för medtrafikanter att lämna fri väg. William Clayton har medvetet åsidosatt denna skyldighet och i stället skapat farliga situationer där polisbilens förare har tvingats väja för att undvika en kollision med lastbilen. Sammantaget är det tydligt att graden av menlig inverkan varit sådan att gärningarna har varit ägnade att allvarligt försvåra eller hindra polisens uttryckningsverksamhet.

15. Med hänsyn till omständigheterna råder det ingen tvekan om att William Clayton har haft uppsåt till gärningarna. Han ska därför dömas för två fall av sabotage mot blåljusverksamhet i enlighet med åtalet.

16. Det sammanlagda straffvärdet av de gärningar som William Clayton döms för är i vart fall inte lägre än vad hovrätten har funnit. Det finns med hänsyn till brottets art inte skäl att göra någon annan bedömning än den hovrätten har gjort i fråga om val av påföljd. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Johnny Herre, Dag Mattsson, Malin Bonthron och Johan Danelius (referent)
Föredragande har varit justitiesekreteraren Charlotte Hellner Kirstein